

Lag utan genomslag

Utvärdering av patientlagen 2014–2017

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Uppdrag: att följa upp patientlagen ur ett medborgar- och patientperspektiv

Regeringsuppdrag (S2014/2207/FS)

- Följa införandet och implementeringen av patientlagen ur ett medborgar- och patientperspektiv
 - Belysa om patientlagen får avsedd effekt
 - Peka på bristande genomförande eller oförutsedda effekter så att *överväganden om åtgärder eller justering av lagstiftning* kan göras
- Två delrapporter (2015 och 2016) och slutrapport den 15 mars 2017

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Frågeställningar för att besvara uppdraget

- Hur var utgångsläget när det gäller patienternas ställning innan lagen trädde i kraft?
- Hur har införandet av lagen bedrivits?
- Vilka förändringar har skett i patienternas ställning efter det att patientlagen trädde i kraft?
- Vilka faktorer påverkar lagens genomslag?
- Vilka rekommendationer kan vi ge till olika aktörer för att stärka patienternas ställning?

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

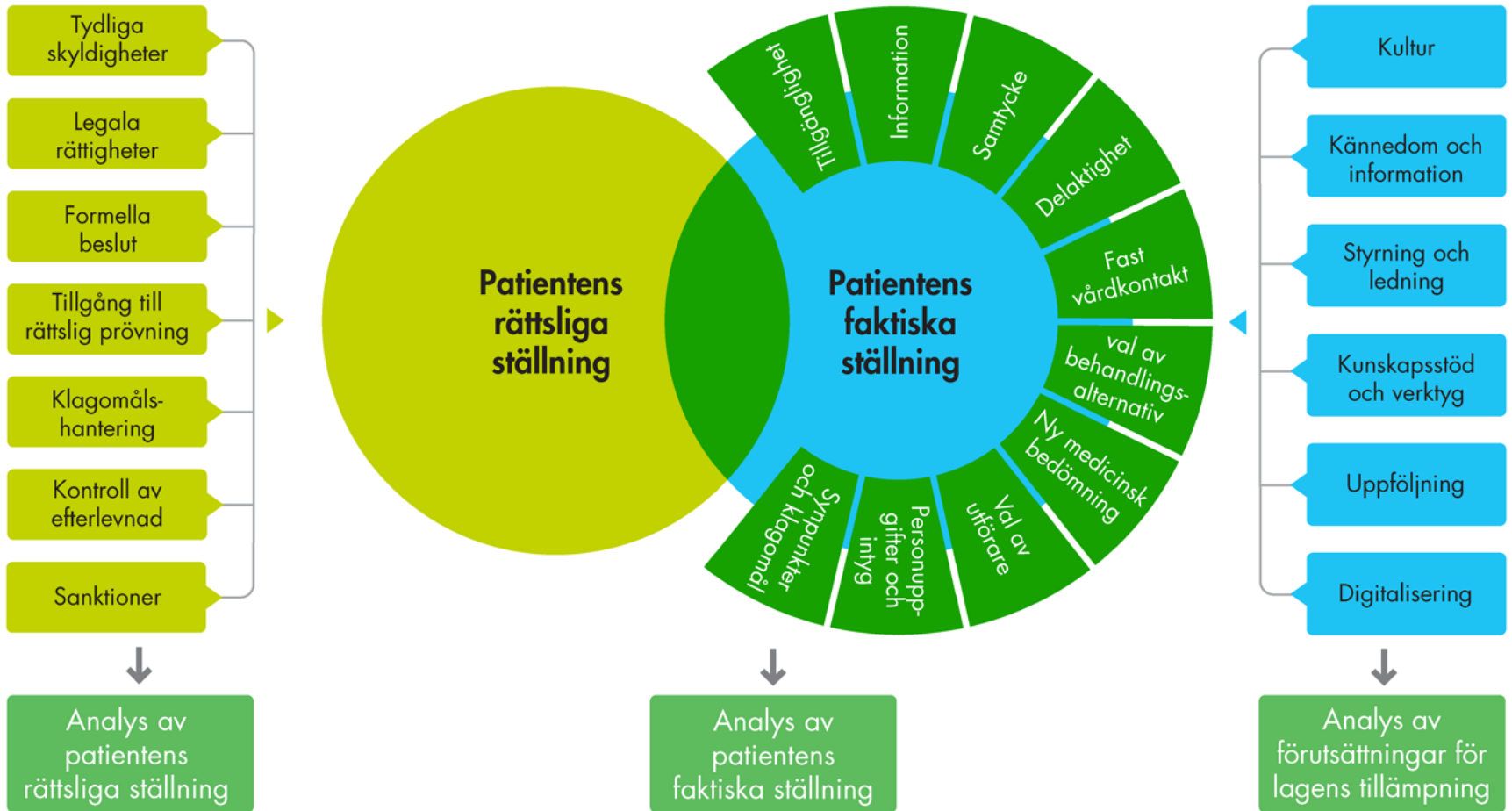
Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Analysramverk

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

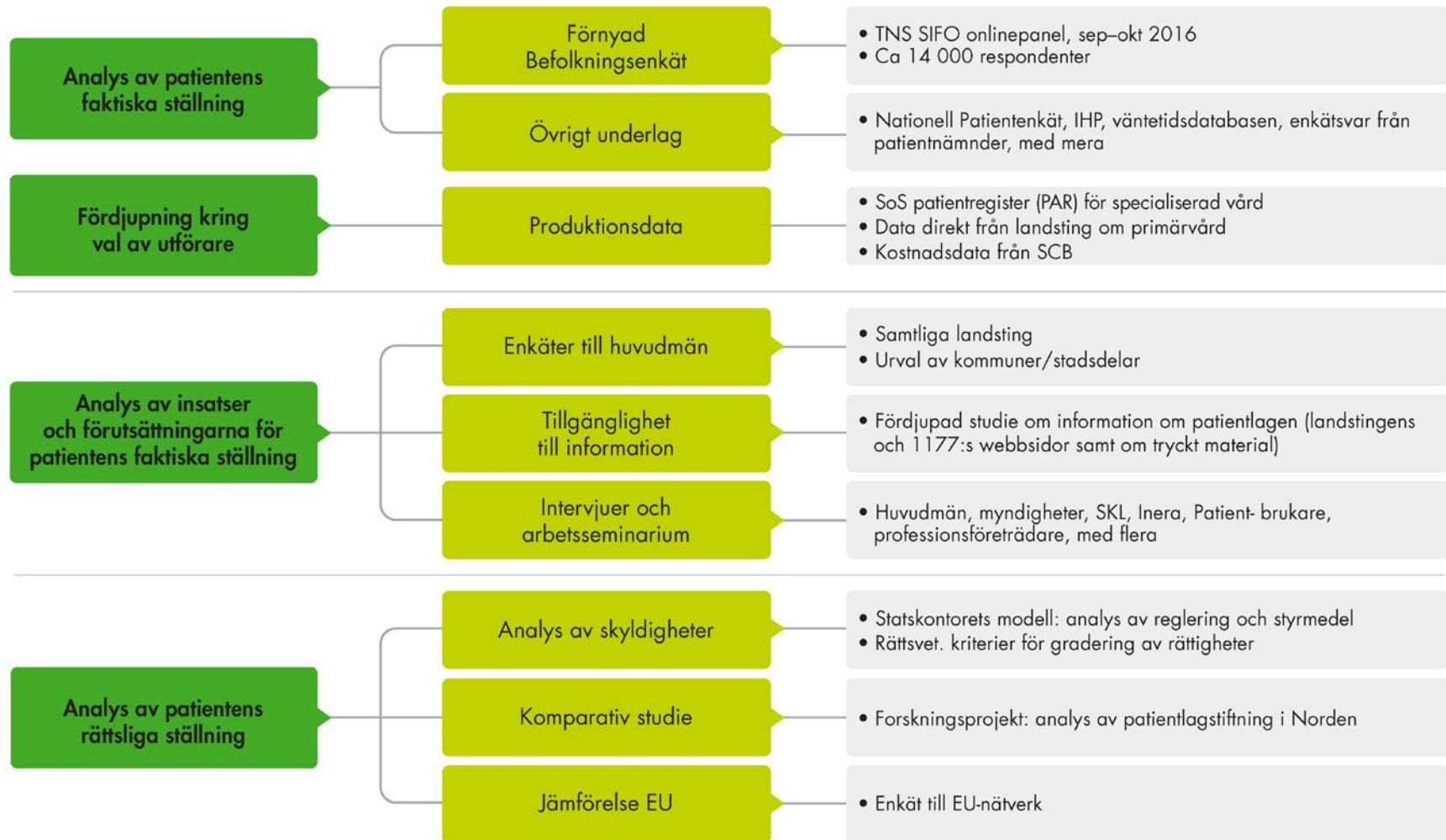
Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Metod

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Sammanvägd bedömning baserad på utvecklingen år 2016 jämfört med år 2014

Förändring i patientens faktiska ställning

Sammanvägd bedömning per område året innan -> efter lagen trädde i kraft

Inledande	Kännedom om patientlagen
2 kap.	Tillgänglighet
3 kap.	Information
4 kap.	Samtycke
5 kap.	Delaktighet
6 kap.	Fast vårdkontakt och individuell planering
7 kap.	Val av behandlingsalternativ
8 kap.	Ny medicinsk bedömning
9 kap.	Val av utförare
10 kap.	Personuppgifter och intyg
11 kap.	Synpunkter, klagomål och patientsäkerhet

 Förbättrad Ingen skillnad Försämrad

Huvudslutsats: Patientens faktiska ställning har inte stärkts sedan patientlagen infördes

Förändring i patientens faktiska ställning

Sammanvägd bedömning per område året innan -> efter lagen trädde i kraft

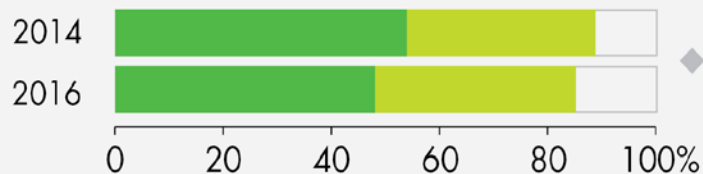
Inledande	Kännedom om patientlagen	→
2 kap.	Tillgänglighet	↓
3 kap.	Information	↓
4 kap.	Samtycke	→
5 kap.	Delaktighet	↓
6 kap.	Fast vårdkontakt och individuell planering	→
7 kap.	Val av behandlingsalternativ	→
8 kap.	Ny medicinsk bedömning	→
9 kap.	Val av utförare	→
10 kap.	Personuppgifter och intyg	-
11 kap.	Synpunkter, klagomål och patientsäkerhet	→

↑ Förbättrad → Ingen skillnad ↓ Försämrade

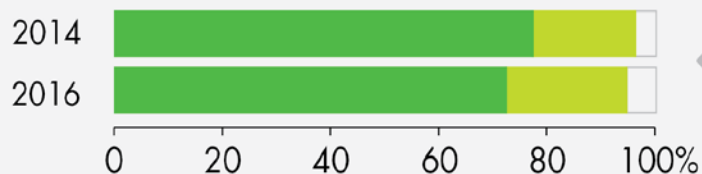
Patienters erfarenheter pekar på en sämre tillgänglighet

I vilken utsträckning har du under de senaste 12 månaderna upplevt:

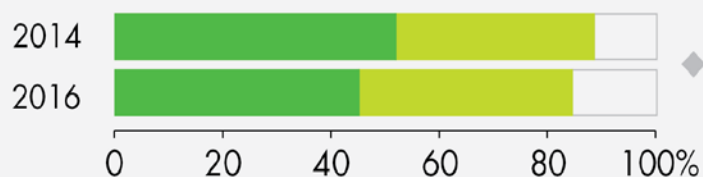
Att det har varit lätt att komma i kontakt med hälso- och sjukvården (t.ex. via telefon, e-post eller hemsida) när du behövt det?

Att det har varit lätt att ta sig till vårdinrättningen (t.ex. vårdcentral eller sjukhus)?

Att det har varit lätt att få träffa vårdpersonal när du har behövt det?

■ Alltid ■ Ibland □ Sällan, Aldrig

👤 Population: Patienter, alla

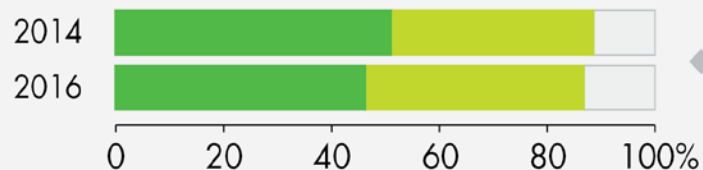
🚫 Exkluderade: Tveksam, vet ej, Ej aktuellt

◆ Statistiskt signifikant skillnad på 5-procentsnivån

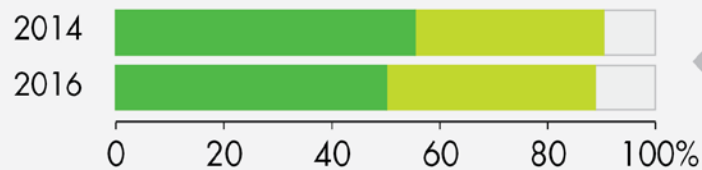
En lägre andel patienter anser att de har fått tillräckligt med information

Tänk på dina kontakter med vården under de senaste 12 månaderna. Hur ofta anser du:

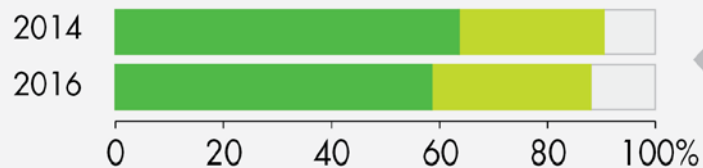
Att du har fått tillräckligt med information?

Att du har fått information vid rätt tillfälle?

Att de som informerat dig har varit noga med att du ska förstå innehållet och betydelsen av informationen?

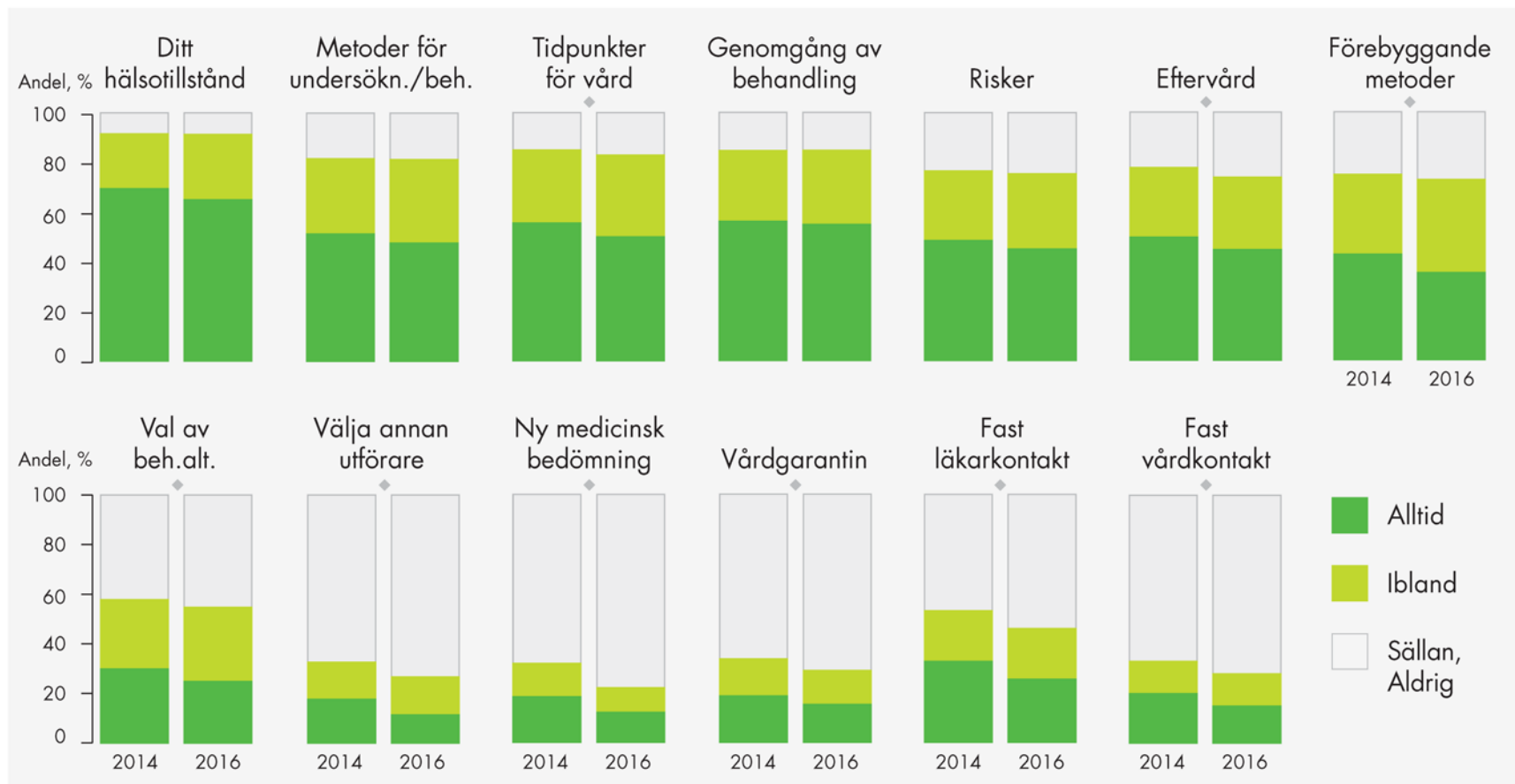
■ Alltid ■ Ibland □ Sällan, Aldrig

👤 Population: Patienter, alla

🚫 Exkluderade: Tveksam, vet ej,
Jag hade inget behov av sådan information

◆ Statistiskt signifikant skillnad på 5-procentsnivån

I vilken mån har du fått information om...

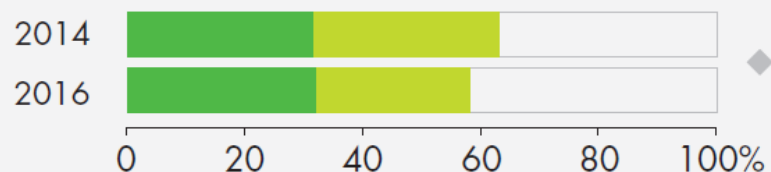
◆ Statistiskt signifikant skillnad på 5-procentsnivån mellan åren

Exkluderat: Tveksam/Vet ej samt Jag hade inget behov av sådan information

Patienters erfarenhet av delaktighet i vården

Tänk på dina kontakter med vården. I vilken mån instämmer du i följande påstående?

Jag har känt att min delaktighet i vården efterfrågats och välkomnats

Instämmer helt Instämmer i stor utsträckning

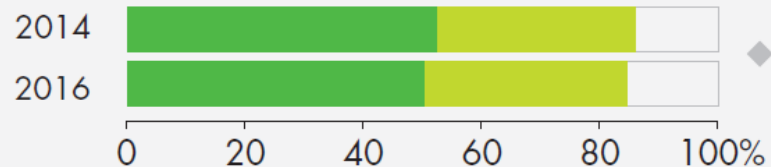
Instämmer delvis, Instämmer inte alls

Population: Patienter, alla

Exkluderade: Tveksam, vet ej

Tänk på dina kontakter med vården under de senaste 12 månaderna. Hur ofta upplevde du:

Att du var delaktig i besluten om hur din vård utformades och genomfördes?

Alltid Ibland

Sällan, Aldrig

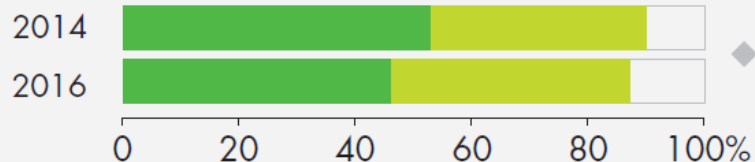
Population: Patienter, alla

Exkluderade: Tveksam, vet ej, Ej aktuellt

Patienters erfarenhet av delaktighet i vården

Patienter som själva utfört delar av sin vård och behandling

Har den vård och behandling som du själv har utfört anpassats till dina behov, önskemål och individuella förutsättningar?

 Ja, fullt ut Ja, i stor utsträckning

 Nej, endast delvis, Nej, inte alls

 Population: Patienter som svarat ja på frågan: Har du själv utfört delar av din vård och behandling?

 Exkluderade: Tveksam, vet ej, Jag har inte haft några särskilda behov eller önskemål

Särskilt om val av utförare

▶ vårdanalys

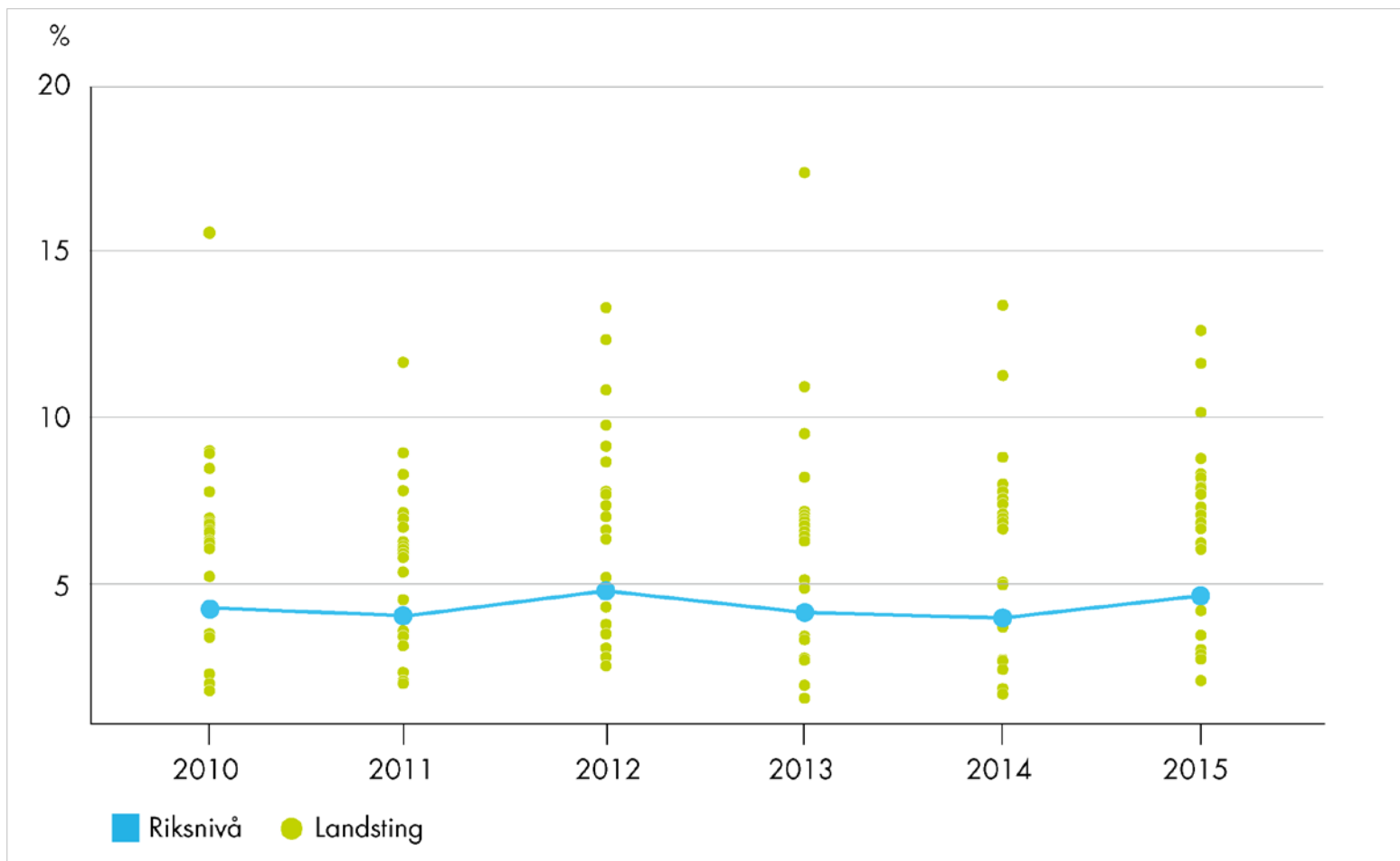

Möjligheten att fritt välja öppenvård i ett annat län har inte fått några större effekter

- Sammantaget har det inte skett några större förändringar i andelen utomlänsvård i primärvården eller i den specialiserade öppenvården sedan patientlagen infördes
- Digitala tjänster används allt mer i primärvården men denna typ av utomlänsbesök stod för en mycket liten andel av de som producerades vid tiden för vår uppföljning.

Andelen utomlänsvård har inte ökat över tid

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret (PAR). Andel utomlänsbesök till specialiserad öppenvård
Exklusive: primärvård, psykiatri, geriatrik, rehabilitering, sjukhem/hospices

Hinder för att söka vård i ett annat landsting

- Geografiska och ekonomiska aspekter påverkar
- Lättillgänglig information saknas som gör det möjligt för patienter att kunna jämföra vårdutbud och dess kvalitet nationellt
- Varierande remissregler innebär otydlighet – det finns fortfarande verksamheter som kräver läkarremiss trots att landstinget inte redovisar att de ställer formella remisskrav

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Delförklaringar till resultaten

Patientens rättsliga ställning är fortfarande svag, trots att patientlagen har införts

Brister som påverkar den rättsliga ställningen:

- Skyldigheternas innehåll är otydligt
- Otydligt ansvar för att fullgöra skyldigheter
- Legala rättigheter saknas nästan helt
- Formella beslut fattas inte
- Rättslig överprövning saknas
- Oberoende prövning av klagomål saknas
- Tillsyn över patientlagen saknas
- Sanktioner vid bristande efterlevnad saknas

- Patienten i Sverige har svagare rättslig ställning än i Norge, Danmark och Finland

Delförklaringar till resultaten

Patientens rättsliga ställning är fortfarande svag, trots att patientlagen har införts

Vårdens förutsättningar att tillämpa patientlagen och stärka patientens faktiska ställning har brister

Brister som påverkar vårdens förutsättningar:

- Kulturen i vården främjar inte tillräckligt patientens ställning : patient --> partner
- Låg kännedom om patientlagen
- Bristande information till patienter
- Patientens ställning och behov är inte tillräckligt prioriterade i vårdens styrning och ledning
- Det saknas kunskapsstöd och konkreta verktyg för att omsätta lagen i praktiken
- Uppföljning av hur vården tillvaratar patientens ställning och vilka effekter det får saknas
- Digitaliseringens möjligheter tillvaratas inte tillräckligt – kräver förändrade arbetssätt

Delförklaringar till resultaten

Patientens rättsliga ställning är fortfarande svag, trots att patientlagen har införts

Vårdens förutsättningar att tillämpa patientlagen och stärka patientens faktiska ställning har brister

Insatserna på både nationell och lokal nivå har varit otillräckliga

Insatserna har varit relativt begränsade och koncentrerade till tiden då lagens infördes:

- Huvudmännen gemensamt (via SKL och 1177):
 - Information och viss utbildning
 - Viss utveckling av Ineras tjänster på 1177
 - Avtal kring utomlänsvård
- Socialstyrelsen: Vissa kunskapsstöd och handböcker
- IVO: Förslag till kategorisering av klagomål och analyser utifrån patientlagen
- Landsting:
 - Vissa informations- och utbildningsinsatser
 - Vissa stödinsatser och rutiner; främst avseende patientrörlighet
 - Varierande insatser i övrigt – ett antal goda exempel
- Kommuner: Främst information, ibland ingen åtgärd alls

Agenda

Uppdrag

Frågeställningar

Analysramverk

Metod

Resultat - huvudslutsats samt utveckling i delar

Delförklaringar

Rekommendationer

Överväganden

- **Patientlagen och genomförda insatser** har sammantaget inte stärkt patientens ställning tillräckligt: Behövs ytterligare åtgärder
- **”Vänta” räcker inte:** Förändringen kommer inte av sig själv. Endast två år har gått sedan lagen infördes men många av skyldigheterna fanns långt tidigare
- **Ökade förväntningar** på vården bortförklarar inte resultaten – vården behöver möta förväntningar för att stärka förtroendet
- **Risk för ojämlikhet** vid osystematiskt genomslag: t.ex. digitalisering kan på sikt leda till starkare ställning för vissa patienter *men* osystematiskt genomslag hotar jämlikhet
- **Stor andel med kroniska sjukdomar** understryker behovet = hög nyttopotential i att stärka och tillvarata patientens förmåga och vilja att ta ansvar
- **Del av lösning för vården:** Starkare ställning för patienten är inte en ”kostnad” utan *del av lösningen* på vårdens utmaningar

Vårdanalys rekommenderar en samlad strategi för att stärka patientens ställning

- **En *samlad* strategi** behövs för att
 - åtgärda de brister som vi identifierat och skapa förändringstryck
 - det inte är tillräckligt att ensidigt fokusera på patientens rättsliga ställning *eller* förutsättningarna för att tillämpa lagen
- **Insatser behövs på alla nivåer:** Strategin inbegriper regeringen (och riksdagen) och huvudmännen och bör involvera patienter

Rekommendation till regeringen

**Stärk patientens
rättsliga ställning**

**Tydliggör skyldigheterna och
ansvaret för att fullgöra dem**

**Säkerställ tillsyn av
patientlagens tillämpning**

**Stärk vårdgivares egenkontroll
när det gäller patientens
ställning**

**Inför nya möjligheter till
klagomålshantering**

Rekommendation till huvudmännen

**Stärk vårdens insatser
för att öka lagens
genomslag**

**Öka kännedom hos patienter
och personal och hitta nya
sätt att informera**

**Utveckla uppföljning av
patientens ställning**

**Implementera samt utveckla
och sprid kunskapsstöd och
konkreta verktyg**

**Prioritera patientens ställning
i vårdens styrning och ledning**

Rekommendation till lärosäten och huvudmännen

**Utveckla grund- och
fortsättnings-
utbildningar**

**För upp patientens ställning
och kunskap om skyldigheter i
utbildningar**

Rekommendation till regeringen och huvudmännen

**Initiera långsiktig
uppföljning och
strategisk utveckling
av patientens
ställning**

**Följ upp och utvärdera den
samlade strategin**

**Ta initiativ till dialog med
huvudmännen om strategisk
utveckling**

**Överväg ytterligare
åtgärder vid utebliven
effekt**

**Överväg sanktioner vid
bristande efterlevnad av
patientlagens bestämmelser**

**Överväg att införa ett
rättighetsbegrepp**

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Box 6070

102 31 Stockholm

Besöksadress:

Drottninggatan 89

Tel vxl: 08-690 41 00

